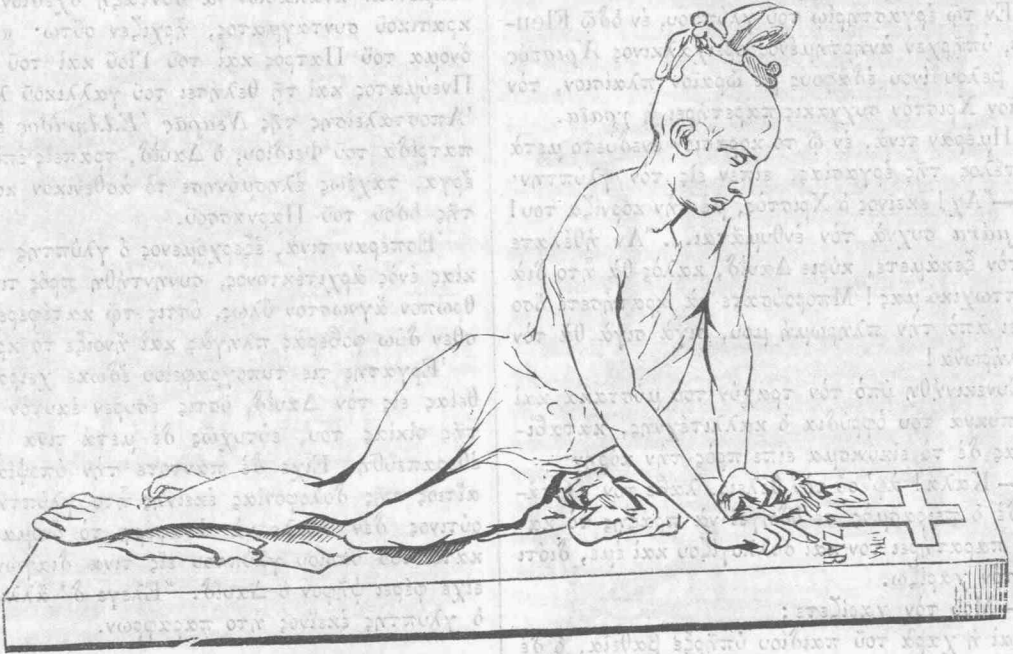

Τὴν ἔδραν ταύτην προσήνεγκεν ὁ ἱατρός τοῦ ἐν Ναυπλίῳ νοσοκομείου Στεφανίτης εἰς τὸν Καποδιστριαν, ὅτε οὗτος ἅμα τῇ ἀφίξει του ἐπεσκέφθη τὸ νοσοκομεῖον. Μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ ὁ ἐπτανήσιος ἱατρός ἐπέγραψεν εἰς ἀνάμνησιν τὴν ἄνω ἐπιγραφὴν ἐπὶ τῆς ἔδρας καὶ ἐφύλαξεν αὐτὴν ἐπιμελῶς. Τῶν δύο τούτων ἐδρῶν διὰ

τὸ περίεργον τοῦ σχήματος ἀπεικονίσματα δημιουργοῦμεν χάριν ἐκείνων, ὅσοι δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ ἴδωσιν αὐτὰ ἐν πρωτοτύπῳ.

Μὴ λησμονήσωμεν ἐν τέλει τὸ μέγα ἐπιπλόν ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς χαρτοθήκη εἰς τὸν Κυβερνήτην, καὶ τὸ κιβώτιον τῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου.

Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΜΠΟΤΣΑΡΗ

Τὸ ὥραϊον καλλιτέχνημα, οὗτινος ἀπεικόνισμα παραθέμεν ἄνωτέρω, εἶνε ἔργον τοῦ ἐξόχου Γάλλου ἀγαματοποιοῦ καὶ φιλέλληρος Δαυὶδ δ' Ἀνζέρ, παριστὰ δὲ τὴν Ἑλλάδα γονυπετὴ ὑπὸ μορφὴν νεάνιδος κρατοῦσαν ἐν τῇ δεξιᾷ στέφανον καὶ δεκνύουσαν τὴν ἐπὶ τοῦ μνημείου ἐπιγραφὴν *Μάρκος Μπότσαρης*. Ἐστήθη δὲ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἐν Μεσολογίῳ εὐρισκομένου τάφου τοῦ Σουλιάτου ἥρωος κατὰ τὸ 1836 ἢ 1837. Ὅτε ὅμως, κατὰ τὸ ἔτος 1852, ἐξορισθεὶς ὁ Δαυὶδ τῆς Γαλλίας ὑπὸ Ναπολέοντος τοῦ Γ', διῆλθε τοῦ Μεσολογίου μετὰ τῆς θυγατρὸς του, εὐρὼν τὸ ἀγαλμὰ του ἡρωοθηριασμένου, ἔκλαυσε διὰ τὴν τοιαύτην κατάστασίν του. Τὴν ἐκ τούτου δὲ προσαπτομένην μορφήν εἰς τὸ ἔθνος συναίσθανθεῖσα ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἔλαβε τὸ ἀγαλμα κατὰ τὸ 1860 περίπου καὶ ἀπέστειλεν εἰς Γαλλίαν, ἔνθα διασκευασθεὶς ἐπεστράφη εἰς Ἀθήνας, καὶ ἤδη ὑπάρχει ἐν τῇ ἐκθέσει, πολῦτιμον καὶ τοῦτο κόσμημα αὐτῆς.

Περὶ τοῦ ὥραϊου ἔργου τούτου ἔδημοσιεῦθη ἄλλοτε ἐν τῇ «Ἑστία», (Τόμος Ι', σελ. 714) συγγραφεὶς τοῦ διήγηματός διασχόμεν ὁ Γάλλος συγγραφεὺς Ιουλίου Κλαρετῆ, περιγράφων τὴν ἱστορίαν τῆς συλλήψεως τοῦ καλλιτεχνήματος καὶ τὴν ὀλιθεράν τυχὴν τῆς τε κόρης, ἥτις ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον τῷ καλλιτέχνῃ πρὸς ἀπεικόνισιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοῦ μνημείου αὐτοῦ. Τὴν διήγησιν ταύτην, πλήρη περιπαθείας καὶ τρυφερότητος, ἐκρίναμεν καλὸν ἀντὶ παντὸς ἄλλου νὰ ἀναδημοσιεύσωμεν ἐνταῦθα, πεποιθότες ὅτι λίαν εὐχάριστον ἀνάγνωσμα παρέχομεν τοῖς συνδρομηταῖς τῆς «Ἑστίας».

Τὸ ὄνειρον τοῦ Δαυὶδ ἦτο νὰ ἰδρῶσιν μνημεῖον εἰς τὸν Βότσαρην, διότι τότε οἱ Ἕλληνες θνήσκον

τες ὑπὲρ τῆς ἐλευθερώσεως τῶν ἐξήπτον καὶ ποιητὰς καὶ καλλιτέχνας καὶ ἄνδρας στρατιωτικούς. Ἡμέραν τινὰ ὁ Δαυὶδ περιεφέρετο μόνος του ἐν τινι κοιμητηρίῳ, διέκρινε δὲ νεαράν τινα κόρην, παιδίον ἔτι, ἥτις γονατισμένη οὖσα πρὸ τινος τάφου ἐσυλλάβιζε τὴν ἐπιτύμβιον ἐπιγραφὴν διὰ τοῦ δακτύλου ἀκολουθοῦσα τὴν σειρὰν τῶν γραμμάτων. Ἦτο συγκινητικὸν ἅμα δὲ καὶ ἀπλούστατον τὸ πρᾶγμα· ἡ ζωὴ μετὰ κόπου κατεγίνετο εἰς τὸ νὰ ἀναγνώσῃ τοῦ θανάτου τὸ μυστήριον.

— Εὗρον τὴν σύνθεσιν τοῦ καλλιτεχνήματός μου, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ γλύπτης.

Ἐμελλεν ἀκόμη νὰ εὕρῃ τὸ υπόδειγμα.

Ἐν ᾧ ποτὲ ἵπορεύετο νὰ γευματίσῃ ὁ Δαυὶδ μετὰ τοῦ Βίκτωρος Οὐγγῶ εἰς τὸ πανδοχεῖον τῆς γραιίας Σαγέ, συνήντησεν ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ ὄρους Παρνασσοῦ, παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ ἑφημερίου, εἰς ἣν ἔπειτα κατόκησεν ὁ Sainte-Beuve, νέαν δεκαετησίαν ἐτῶν, περιβεβλημένην ῥάκη, ἰσχὴν, ἀλλὰ θελκτικωτάτην. Ὁ Δαυὶδ ἔστη πρὸ αὐτῆς· τὴν παρατηρεῖ, τὴν ἐρωτᾷ καὶ λαμβάνει σημειώσιν τοῦ ὀνόματός της καὶ τῆς κατοικίας της.

—Κλημεντίνη...

—Ἐχω καὶ τὸ ὑπόδειγμά μου, εἶπεν ὁ γλύπτῃς τῷ ποιητῇ.

Τὸ κοράσιον ἐκεῖνο τὸ ἰσχνόν, τὸ ἀσθενές, ἦτο, εἶπομεν, ὠραῖον. Ἐμελλε τὸ κοράσιον ἐκεῖνο νὰ γείνη ἡ ἐνσάρκωσις τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος, τὸ ἀσθενικὸν τῆς σῶμα ἐμελλε νὰ ζήσῃ εἰς τοὺς αἰῶνας ἐν τῷ μαρμάρῳ τοῦ ἀνδριαντοποιοῦ....

Ἡ ὀρφανὴ ἐπορεύετο εἰς τοῦ Δαυὶδ, συνοδουμένη ἐνίοτε ὑπὸ τῆς γραίας τῆς.

Ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ γλύπτου, ἐν ὁδῷ Fleury, ὑπῆρχεν ἀνηρτημένος ὀρειχάλκινος Χριστὸς ἐπὶ βελουδίνου ἐδάφους μὲ ὠραῖον πλαίσιον, τὸν ὁποῖον Χριστὸν συχνάκις παρετῆρει ἡ γραία.

Ἡμέραν τινὰ, ἐν ᾗ τὸ κοράσιον ἐνεδύετο μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐργασίας, εἶπεν εἰς τὸν γλύπτην.

—Ἀχ! ἐκεῖνος ὁ Χριστὸς, μὲ τὴν κορνίζα του! Ἡ μάνα συχνὰ τὸν ἐνθυμᾶται... Ἄν ἤθελατε νὰ τὸν ξεκάμετε, κύριε Δαυὶδ, καλὸς θὰ ἦτο διὰ τὸ πτωχικὸ μας! Μπορούσατε νὰ κρατήσετε ὅσο κάνει ἀπὸ τὴν πληρωμὴ μου, σιγὰ σιγὰ θὰ τὸν ζεπλήρωναι!

Συνεκινήθη ὑπὸ τὸν τραχὺν του μύστακα καὶ τὰ πυκνά του ὀφρύδια ὁ καλλιτέχνης, καταβιάσας δὲ τὸ εἰκόνισμα εἶπε πρὸς τὴν κόρην.

—Καλὰ! ἀφ' οὗ τὸν θέλεις, λάβε τον. Ὅσakis δὲ ὁ πειρασμὸς σὲ ὀδηγεῖ νὰ πράξῃς τὸ κακόν, παρατῆρει τον καὶ συλλογίζου καὶ ἐμὲ, διότι σοῦ τὸν χαρίζω.

—Μοῦ τὸν χαρίζετε;

Καὶ ἡ χαρὰ τοῦ παιδίου ὑπῆρξε βαθεῖα, ὁ δὲ Δαυὶδ ὡς ὑπὸ ἱεροῦ πυρετοῦ κατειλημμένος εἰργάζετο, ἔχων τὸ παιδίον ἐκεῖνο ὡς πρότυπον, εἰς ἀποτελείωσιν τῆς Νεαρᾶς Ἑλληνίδος, τῆς συλλαβίζουσας τὸ ὄνομα τοῦ Μάρκου Βότσαρη.

Ἡ ποίησις τοῦ ὅλη εἶχε μεταδοθῇ εἰς τὸ μαρμάρινον ἐκεῖνο σῶμα ἀσθενικοῦ κορασίου, ἡ φιλοπατρία τοῦ ὅλη εἰς τὸ ἡμικλινές ἐκεῖνο ἄγαλμα, ὅπερ ἐμελλε νὰ κοσμήσῃ τὸ μνήμα τοῦ ἥρωος...

Ὅτε τὸ ἔργον ἐπερατώθη, ἐχρειάσθη νὰ ἀχωρισθῇ ἀπ' αὐτοῦ ὁ καλλιτέχνης. Αὐτὸς ὁ Δαυὶδ ἔγραφεν ὡς τις ἄλλος Πυγμαλίων—ἀλλ' ὡς πατὴρ καὶ ὄχι ἐραστής—ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Μία νύξ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ*, τὰ ἐξῆς.

«Σ' ἐτελείωσα, φίλτατόν μου τέκνον! Θὰ καταλείψῃς τὴν Γαλλίαν διὰ νὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν ὠραίαν Ἑλλάδα! Σὲ ἡγάπων τόσο! Ἀχ! Σὲ ἡγάπων ὅσον πατὴρ τρυφερός ἀγαπᾷ τὴν κόρην του! Θὰ φύγῃς ἀπὸ τὴν χώραν τῶν εὐγενῶν ἐμπνεύσεων καὶ τῶν μεγάλων ἔργων, καὶ θὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν χώραν, ἐν ᾗ καὶ αἱ ἐμπνεύσεις αἱ εὐγενεῖς καὶ τὰ ἔργα τὰ μεγάλα κατὰ πρῶτον ἐβλάστησαν. Θὰ σὲ ζεσταίνῃ τῆς Ἀττικῆς ὁ ἥλιος, οὐτινος ἐδῶ δὲν ἔχομεν παρὰ ὠχρὰν μόνον ἀντανάκλασιν. Ὅταν θὰ ὑφούται τὸ ἄστρον τῆς

ἐσπέρας, ὡς τις σκέψις τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν γλαυκὸν τῆς Ἑλλάδος ὀρίζοντα, μία του ἀκτὺς θὰ πίπτῃ ἐπὶ τοῦ μετώπου σου τοῦ μελαγχολικοῦ, διότι εἶσαι πολὺ λυπημένον, ταλαίπωρόν μου τέκνον!»

Ἡ λατρεία τοῦ δημοκρατικοῦ Δαυὶδ πρὸς τὸν Χριστὸν εἶνε ἀξία παρατηρήσεως, κατὰ τοῦτο δὲ ὁμοιάζουσι πρὸς τὸν Δαυὶδ πάντες σχεδὸν οἱ δημοκρατικοὶ τοῦ 1848. Ὁ Ἑσκιρὸς θὰ ὠμίλει εὐχαρίστως περὶ τοῦ φιλοπάτριδος Ἰησοῦ, ὁ δὲ Λαμενναὶ ἀναλαβὼν νὰ συντάξῃ σχέδιον δημοκρατικοῦ συντάγματος, ἤρχιζεν οὕτω. «Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῇ θελήσει τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ». Ἀποσταλείσης τῆς Νεαρᾶς Ἑλληνίδος εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Φειδίου, ὁ Δαυὶδ, τραπεῖς ἐπὶ ἄλλα ἔργα, ταχέως ἐλθσμένησε τὸ ἀσθενικὸν κοράσιον τῆς ὁδοῦ τοῦ Παρνασσοῦ.

Ἐσπέραν τινὰ, ἐξερχόμενος ὁ γλύπτῃς τῆς οἰκίας ἐνὸς ἀρχιτέκτονος, συνηντήθη πρὸς τινα ἄνθρωπον ἄγνωστον ὅλως, ὅστις τῷ κατέφερεν ὅπισθεν δύο φοβεράς πληγὰς καὶ ἤνοιξε τὸ κρανίον.

Ἐργάτης τις τυπογραφείου ἔδωκε χεῖρα βοηθείας εἰς τὸν Δαυὶδ, ὅστις ἔσυρεν ἑαυτὸν μέχρι τῆς οἰκίας του, εὐτυχῶς δὲ μετὰ τινα χρόνον ἐθεραπεύθη. Εἶχε δὲ πάντοτε τὴν ὑποψίαν ὅτι αἰτίας τῆς δολοφονίας ἐκείνης ἦτο γλύπτῃς τις, οὐτινος δὲν ἤθελε νὰ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα, καὶ κατὰ τοῦ ὁποίου γλύπτου εἰς τινα διαγωνισμὸν εἶχε φέρει ψῆφον ὁ Δαυὶδ. Ἐλεγε δ' ἄλλως ὅτι ὁ γλύπτῃς ἐκεῖνος ἦτο παράφρων.

Μετὰ τινα ἔτη, ὅτε εἶχε πλέον λησμονηθῇ ἡ ἀπάπειρα ἐκείνη τῆς δολοφονίας, ὁ Δαυὶδ ἔλαβε μίαν ἡμέραν ἐπίστολὴν, δι' ἧς προσεκαλεῖτο νὰ ὑπάγῃ, μεταξὺ μεσονυχτίου καὶ μίᾶς ὥρας, εἰς τινα οἰκίαν τοῦ προαστείου τοῦ Ἀγ. Ἰακώβου. Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς εἶχε χαραχθῇ συμβολικόν τι σημεῖον ὑπὸ τινων πατριωτῶν, ἐξ οὗ ὁ Δαυὶδ ὑπέθεσεν ὅτι θὰ πρόκειται ἴσως περὶ μυστικῆς τινος συνεντεύξεως ἐξορίστων. Ἐλέγετο δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ὅτι ἡ οἰκία, εἰς ἣν ἐμελλε νὰ ὑπάγῃ, δὲν εἶχε θυρωρὸν, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ συμπαραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ κλεφτοφάναρον. Εἰς τὸ τέταρτον πάτωμα θὰ ἐβλεπε κεχαραγμένον ἐπὶ τῆς θύρας διὰ κιμωλίας λευκὸν σταυρόν· εἰς τὴν θύραν ἐκείνην ἔπρεπε νὰ κτυπήσῃ καὶ θὰ τῷ ἡνοιγον εὐθύς. Ἡ πρόσκλησις ἦτο τῶνόντι πολὺ ῥωμαντικὴ, ἀλλ' ὁ Δαυὶδ ἦτο περίεργος. Ἐπορεύθη εἰς τὴν ὁδὸν Ἀγ. Ἰακώβου, εὐτυχῶς δὲ ὀλίγον πρὸ τοῦ μεσονυχτίου.

Φθάσας εἰς τὸ τέταρτον πάτωμα, διέκρινε τὸν λευκὸν σταυρόν. Κτυπᾷ. Οὐδεὶς ἀνοίγει. Κτυπᾷ καὶ πάλιν καὶ ἐτοιμάζεται νὰ φύγῃ, νομίζων ὅτι ἠθέλησε νὰ ἀστείθῃ μὲ αὐτὸν κάνεις ἐκ τῶν ὁμοτέχνων του, ὅτε ἡ γειτονικὴ θύρα ἀνοίγει καὶ παρουσιάζεται νέα κόρη μὲ τὸ κνήριον εἰς τὴν

χείρα. Παρατηρεῖ τὸν Δαυὶδ, ὡχρίᾳ καὶ ἔξω ἑαυ-
τῆς γενομένη τῷ λέγει·

— Σεῖς εἰσθε! σεῖς, κύριε Δαυὶδ!

Ὁ Δαυὶδ ἦτο ἐκπληκτος, διότι ἀνεγνώρισεν
ὅτι ἡ νέα ἐκείνη κόρη ἦτο τὸ ἀσθεινικόν του κο-
ράσιον, ἡ *Νεαρά Ἑλληνίς* τοῦ τάφου τοῦ
Βότσαρη.

— Εὐθὺς νὰ φύγετε, κύριε, ἐξακολουθεῖ ἐκείνη,
εὐθὺς, διότι ἄλλως ἐχάθητε· θὰ σᾶς φονεύσουν
καὶ θὰ χαθῶμεν καὶ ἡμεῖς, ἐγὼ καὶ ἡ μητέρα
μου... Θεέ μου, δὲν ἤξευρα, πῶς εἰσθε σεῖς...
Γρήγορα, γρήγορα, κύριε Δαυὶδ!

Ὁ γλύπτης ἠσθάνθη ὅτι θὰ ἦτο ὑπερτάτη
ἀπερικοψία τὸ νὰ μείνῃ ἐκεῖ αὐτὸς ἄοπλος εἰς
τὸν οἶκον τοῦ θανάτου. Ταχέως κατήλθεν, ἐκρύβη
ὀπισθεν ἑνὸς τοίχου εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς οδοῦ. Μετὰ
τινα λεπτὰ εἶδεν ἀνθρώπους νὰ διέρχωνται ὁ εἰς
μετὰ τὸν ἄλλον. Πάντες εἰσέδυσον εἰς τὸν οἶκον
ἐκείνον τὸν ὠρισμένον. Πιστεύω δέ, ἔγραφεν ὁ
Δαυὶδ, ὅτι διέκρινα καὶ τὸν παλαῖον *δολοφό-
ρον* μου. Οὐδένα ὅμως ὠνόμασε.

Παρήλθον πάλιν πολλὰ ἔτη. Ὁ Δαυὶδ ἦτο
περιεργὸς νὰ ἴδῃ τὴν οἰκίαν τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου,
ἐνθα κατῴκει ἡ κόρη, εἰς ἣν εἶχε χαρίσει τὸν
Χριστόν. Ἀνέβη εἰς τὸ τέταρτον πάτωμα καὶ
ἐκτύπησεν.

— Ἡ δεσποινὶς Κλημεντίνη, ἠρώτησεν ὁ γλύ-
πτης, ἐδῶ εἶνε;

Ἐργάτης δέ τις ἐκεῖ εὐρίσκόμενος, ἀπεκρίθη·

— Δεσποινὶς Κλημεντίνη; δὲν τὴν ἤξεύρω.

Οὐδεὶς δ' ἄλλος τῶν κατοικούντων ἐν τῇ οἰκίᾳ
εἶχεν ἀκούσει περὶ τίνος Κλημεντίνης κατοικησά-
σης ἐκεῖ. Εἶχε χαθῆ τὸ κοράσιον τοῦ 1827, τὸ
ὅποιον εἶχε ποτε ἐνσαρκώσει ἐν ἑαυτῷ τὸ ὠραῖον
ὄνειρον τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος!

Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1843, ἐν ᾧ ὁ Δαυὶδ ἤκο-
λοῦθει μετὰ τῶν ἄλλων ἐταίρων τῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ὁρειῶν Τεχνῶν τὴν κηδεῖαν τοῦ γλύπτου
Cortot, διέκρινε καὶ πάλιν τὸ *υπόδειγμα* του.
Ἦτο γυνὴ τριάκοντα ἐτῶν, ὠραία πάντοτε, ἄλ-
λ' ἐλεινὴ, μὲ τετριμμένον σάλιον. Εἶχεν ὑπὸ
μᾶλῃ τὸν ὀρειχάλκινον ἐκείνον Χριστόν καὶ ἐξή-
τει νὰ τὸν πωλήσῃ... Εἶχε κάμει πολλὰ βήματα
εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ πονηροῦ... Ἦθελε νὰ ἀφήσῃ τὴν
κηδεῖαν ὁ Δαυὶδ διὰ νὰ τὴν ἐνταμώσῃ, ἀλλὰ
δὲν ἠδύνατο. Παρετήρησεν ἔπειτα εἰς ὅλα τὰ
καταστήματα διὰ νὰ εὕρῃ τὸν Χριστόν, καὶ νὰ
τὸν ἀγοράσῃ, ἀλλὰ δὲν τὸν εὔρε.

Βραδύτερον, μετὰ πέντε ἢ ἑξὶ περίπου ἔτη, ὁ
γλύπτης διεβλεπε συχνὰ τὴν κόρην ἐκείνην, ἥτις
εἶχε καταπέσει μέχρι τῆς κατωτάτης βαθμίδος
τοῦ ἐλαττώματος, καὶ ἥτις περιέφερεν εἰς τὰ
οἰνοπωλεῖα τῶν βουλευθρίων τῶν ἐκτὸς τῆς πό-
λεως τὴν ὄψιν αὐτῆς, τὴν ἀξίαν ἀκόμη γλυπτικῆς
σμίλης, ἀλλ' ὅμως ἀπαισίαν καὶ ἀποφεύγουσαν

μὲ αἶσθημα ἀγρίας ἐντροπῆς τὰ βλέμματα τοῦ
Δαυὶδ, ὅστις ὑπῆρξεν οἰονεὶ ὁ ποιητὴς τῶν νεα-
ρῶν τῆς χρόνων. Τὴν παρηκολούθησεν ἡμέραν τι-
νὰ πορευομένην εἰς ἐν τῶν ἀντρῶν ἐκείνων, ὅπου
ῥέει ἄφθονον τὸ οἰνόπνευμα, καὶ κρατοῦσαν ἀπὸ
τοῦ βραχίονος ἀνδρα οἰκτρὸν καὶ ἐλεινὸν ὡς ἐκεῖ-
νη... Ἐπειτα πάλιν τῷ 1847 τὴν εἶδε κατὰ
τὴν ὁδὸν τῶν Σφαγείων. Ἦτο δειλὴ, ταπεινὴ,
οἰκτρὰ, ῥακένδυτος.

— Δὲν μὲ ἀναγνωρίζετε, κύριε Δαυὶδ, τῷ εἶ-
πεν. Ἐχετε δίκαιον, ἡλλαξά τόσον, τότε ἤμην
εὐμορφῇ. Τώρα μοῦ ἐμαχαίρωσεν ὁ ἑραστής μου
τὰ μάγουλα, ἀφ' οὗ προτῆτερα μὲ ἔδερνε καὶ μὲ
ἐκλεπτεν. Ἐπειτα μοῦ ἔκοψε τὴν μύτην. Κόπιασε
τώρα νὰ σταθῇ διὰ ὑπόδειγμα εἰς τοὺς γλύπτας!

Καὶ ἐγάλασε γέλωτα ἀπαισίον καὶ παγετώδη,
ὃν ἔφριξεν ἀκούσας ὁ Δαυὶδ. Τῆς ἔδωκεν ἐλεημο-
σύνην, καὶ τὴν εἶδεν ἔπειτα ἀπαγομένην εἰς τὴν
φυλακὴν!...

Τοιαύτη ἡ ἱστορία τοῦ ὑποδείγματος, ἃς ἴδω-
μεν τώρα τί ἐγένετο τὸ ἔργον.

Μετὰ τὸ πραξικόπημα τῆς 2 Δεκεμβρίου ὁ
Δαυὶδ ἐξόριστος καὶ ὡς δημοκρατικὸς καὶ ὡς
γλύπτης, μὴ στέρεξας νὰ ἀποπερατώσῃ μετὰ τὴν
ἀπόπειραν τῆς Βολωνίας τὸ μνημεῖον τῆς βασιλεί-
σης Ὀρθησίας, ἐπλανᾶτο μετὰ τῆς θυγατρὸς του
μακρὰν τῆς Γαλλίας, γέρον ἤδη ὢν τὴν ἡλι-
κίαν. Ἡθέλῃσε νὰ ἴδῃ τὴν *Ἑλληνίδα* του, τὸ
ἀριστούργημα τοῦ τριακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας
του. Ἡθέλῃσε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ Μεσολόγγι, ὅπου
εἶνε ὁ τάφος τοῦ Μάρκου Βότσαρη.

Τῷ εἶπε δέ τις τότε·

— Μὴ ὑπάγῃς!

— Διὰ τί; ἠρώτησεν ὁ Δαυὶδ.

Τὸ διὰ τί τοῦτο ἔμελλε νὰ τὸ μάθῃ μετ' οὐ
πολύ.

Μακρόθεν, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν γωνίαν ἐκεί-
νην τῆς γῆς, ὅπου ἀπέθανεν ὁ Βύρων, διέκρινεν
εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὀχυρώματος, ἐνθα ἔπεσεν
ὁ Βότσαρης, τὸν τύμβον τοῦ ἥρωος, καὶ ἐνόμισεν
ὅτι ἦτο καταφανὴς ἡ *Ἑλληνίς* του. « Ἐνόμιζα,
ἔλεγεν, ὅτι τὴν ἔβλεπα νὰ φρίσῃ ὑπὸ τῆς χα-
ρᾶς, διότι μετὰ τριάκοντα ἔτη ἔμελλε νὰ μὲ
ἐπανιδῇ! »

Προχωρεῖ. Αἰσθάνεται ὅτι θὰ ἐπαναρχίσῃ πάλιν
τὸ ὄνειρον τῆς νεότητός του. Ἄλλ' αἴφνης
ἀφίνει κραυγὴν γοερὰν, κραυγὴν λύσσης καὶ πό-
νου, κραυγὴν μανιώδους ἀπελπισμοῦ. Ἡ δεξιὰ
χεὶρ τοῦ ἀγάλματός του ἦτο συσφιγμένη, ὁ
δάκτυλος ὁ δεικνύων τὰ γράμματα δὲν ὑπῆρχε
πλέον. Τὰ αὐτὰ ἦσαν τεθραυσμένα. Συντρίμ-
ματα εἶχε γείνει ὁ ἕτερος τῶν ποδῶν, καὶ ἐφαί-
νετο τοῦ ἀγάλματος ἡ κόμη μαχαίρωμένη ὡς τὰ
μάγουλα ἐκείνης, ἥτις ὑπῆρξε τοῦ ἔργου τὸ ὑπό-
δειγμα. Ἐπὶ τοῦ ἐξαισίου μαρμάρου εἶχον κενώ-
σει τὰ τουφέκιά των τὰ παλληκάρια, Ἀγγλοὶ

δὲ πρὸς τούτοις περιηγηταὶ εἶχον γράψει ἀσεβῶς τὰ ὀνόματά των ἐπὶ τῶν μαρμαρολεῦκων νάτων τῆς κόμης...

Φοβερὸν κεφάλαιον τῆς βιογραφίας ἐνὸς καλλιτέχνου! Ἐγείνει πόρνη τὸ ὑπόδειγμα, κατεστράφη τὸ καλλιτέχνημα, ἐπλανᾶτο ἐξόριστος ὁ γλύπτης!

Ἐπεσευάσθη ἔκτοτε ἡ Ἑλληρίς, ἀλλ' ὁ Δαυὶδ εἶχε πληγὴν τὴν καρδίαν, καὶ ἀπερχόμενος τοῦ Μεσολογγίου, ἔγραφεν· «Ἦξερον ὅτι ὁ Βύρων εἶχε ταφῇ παρὰ τὰ ὄχυράματα τοῦ Μεσολογγίου, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀνακαλύψω εἰς ποῖον ἀκριβῶς μέρος. Ἦθελον νὰ ἴδω τὸν οἶκον ἐν τῷ ὁποίῳ ἀπέθανε, καὶ ἔμαθον ὅτι τὸν κατηδάφισαν. Ἡ ἀγνώμων λήθη εἶνε ἔμφυτος εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους... Σήμερον τὴν πρωΐαν ἀπεχαιρέτησα τὴν πτωχὴν ἀκρωτηριασμένην μου. Τὸ πλοῖον διέρχεται πρὸ τῆς Κεφαλληνίας καὶ τῆς Ἰθάκης. Βλέπω εἰς τὸν ὁρίζοντα τὸν τύμβον, βλέπω τὰ ὄχυράματα, βλέπω ἐν μικρὸν λευκὸν σημεῖον· εἶνε ἡ Ἑλληρίς μου. Δάκνεται ἡ καρδία μου ὅταν συλλογίζωμαι ὅτι τὴν ἀφίνω ἐκθετον εἰς τοὺς ἀνέμους καὶ εἰς τὰς ὕβρεις τῶν βαρβάρων, οἵτινες ἤδη ἐν μέρει τὴν κατέστρεψαν...»

Καὶ οἱ βάρβαροι οὗτοι ἦσαν Ἕλληνες!

Σ.

ΓΝΩΜΑΙ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

[Ἐκ τῆς «Διηγέσεως συμβάντων τῆς Ἑλλ. φυλῆς, κτλ.»]

Εἰς τὸ 1821 Ἰουλίου 20 συνέτρωγαν ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης καὶ ὁ Κολοκοτρώνης· εἰς τοὺς ἱσκιούς τῶν δένδρων τοῦ Ἀστρους τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὅπου ὁ Ὑψηλάντης εἶχε φθάσει. Γίδια ψητὴ στρωμένη εἰς φύλλα, ἀσκή μὲ ρετσίνοκρasso, μισὸ φλασκὶ διὰ ποτῆρι καὶ ψωμὶ ὄχι πρώτης ποιότητος ἦτον ἡ ἐτοιμασία τοῦ γεύματος. Ὅταν ἐκάθισαν, κόβοντας ὁ Κολοκοτρώνης τὸ ψητὸ μὲ τὰ χέρια του εἶπεν εἰς τὸν Ὑψηλάντην· «Αὐτὰ εἶναι τὰ χρυσὰ περώνια καὶ τὰ χρυσὰ μαχαίρια τῆς Ἑλλάδος, καὶ αὐτὸ τὸ ρετσίνοκρasso τὰ πολύτιμα κρασιά της.» Ἄρσεν εἰς τὸν φιλόπατριν Ὑψηλάντην τὸ γεῦμα τοῦ Κολοκοτρώνη, ἐπεὶ δὲ ἐννόησε τὸ πνεῦμά του. Ἦθελε νὰ τὸν προλάβῃ ὁ Κολοκοτρώνης μὲ μάθημα, αὐτὸν ἀναθρεμμένον μὲ ὅλην τὴν πολυτέλειαν τῆς εὐζωΐας, καὶ νὰ τοῦ εἰκονίσῃ τὰς δεινοπαθίας τοῦ ἑλληνικοῦ πολέμου, ἀλλὰ συνάμα καὶ ὅτι μὲ τὰ μέσα τοῦ τόπου, ἂν καὶ ἀτελῇ, πρέπει νὰ γενναιοψυχῶν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ πολεμήσουν τὸν ἐχθρόν.

Εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς Τροιζῆνος ἔρριψαν ὅλους τοὺς τίτλους καὶ ἐμπόδισαν τὸ ἱερατεῖον νὰ ἀνακατόνεται εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα. Ὁ Κολοκοτρώνης ἐπρόβαλε νὰ καταργηθοῦν οἱ τίτλοι· εἶπε «Σεβαστὴ συνέλευσις, καὶ γενναιοτάτον, καὶ ἐξοχώτατον, καὶ ἐνδοξότατον, καὶ ἐκλαμπρότατον, καὶ πανιερώτατον ἀκόμη μὲ εἶπαν δὲν ἡλλαξά· εἰμαι ὁ ἴδιος.»

Εἰς τὴν νῆσον Ζάκυνθον ἐσυνήθιζε καὶ ἔπαιρνε τὸν Κουλῖνον μικρὸν τὴν ἡλικίαν καὶ ἀνέβαιναν ἀπὸ τὴν Παναγίαν τοῦ Πικριδῆ τὸν δρόμον τοῦ κάστρου· τοῦ ἔδειχνε τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰ βουνὰ της καὶ τοῦ ἔλεγε, «ἐκεῖ ἔζησαν οἱ προπατορές μας· τώρα ἡ γῆ ἐκείνη στενάζει εἰς τὸν ζυγόν.»

Λέγουν ὅτι εἰς τὸν σκοτωμὸν τοῦ Καραϊσκάκη μαυθάνοντάς τον ἐμυρολόγησε ὡσάν γυναῖκα.

Πηγαινόμενος μίαν φορὰν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς τὸ Ἀνάπλι, ὅταν ἐρωτήθη τί νεώτερα εἶδεν εἰς τὰς Ἀθήνας, εἶπε· «εἶδα πρᾶγμα ὅπου δὲν τὸ εἶδα ἄλλη φορὰ τόσων χρόνων ὅπου εἰμαι· ἡ γυναῖκες ὡς τὰ τώρα ἤξευρα πῶς ἐφούσκοναν ἀπ' ἐμπρός, εἰς τὰς Ἀθήνας εἶδα ὅτι φουσκόνουν ἀπὸ πίσω.» Ἀπέβλεπεν ὁ λόγος του τὸ ἀδιάντροπον τῶν τότε γυναικείων φορεμάτων.

Τὸ ἂν ἔλεγεν ἐσπάρθη πολλαῖς φοραῖς, ἀλλὰ δὲν ἐφύτρωσε.

ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

Ἐρωτηθεὶς ὁ Καραϊσκάκης πῶς εἰμπορεῖ ἕνας πολεμικὸς νὰ γένῃ μέγας καὶ ὑποληπτικὸς, εἶπε· «Φρόνιμος καὶ παληκάρι, πλούσιος καὶ γαλαντόμος, μέγας γίνεται ὃς τὸν κόσμον.»

Περὶ δειλοῦ στρατιώτου

Φοβιταίρης τὸ ἀσκέρι ὡς πανοῦκλα τὸ μολεῖει. Καὶ δειλὸς ἀπηλπτισμένος γίνεται ἀνδρειωμένος.

(Ἐκ φυλλαδίου ἐκδοθέντος μικρὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καραϊσκάκη ὑπὸ Γεωργίου Γαζῆ Δελθινακιώτου).